

تعیین ویژگی های روان سنجی مقیاس نیاز به شوخ طبعی * NFHS

(مقاله پژوهشی)

محبوبه محمدی انایی

کارشناس ارشد روان شناسی عمومی، گروه روان شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد بین المللی کیش، جزیره کیش، ایران.

آدیس کراسکیان مومباری*

دکترای روان شناسی، استادیار، گروه مشاوره و راهنمایی، دانشکده روان شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج، البرز، ایران.

چکیده :

هدف: هدف از مطالعه توسعه ای حاضر، بررسی اعتبار و روایی مقیاس نیاز به شوخ طبعی در دانش آموزان و دانشجویان ایرانی، بود. **روش بررسی:** برای برآورد شاخص های روان سنجی پرسشنامه، تعداد ۴۸۰ نفر (شامل ۲۷۶ دانش آموز با میانگین سنی ۱۵/۹ و ۲۰۴ دانشجو با میانگین سنی ۲۸/۸، که ۵۰/۲ درصد را مردان و ۴۹/۸ درصد را زنان تشکیل می دادند.) در جزیره کیش، انتخاب شدند و مقیاس نیاز به شوخ طبعی، برای ایشان اجرا شد.

یافته ها: برای بررسی روایی سازه از روش تحلیل عاملی اکتشافی با روش تحلیل مؤلفه های اصلی و تحلیل عاملی تأییدی استفاده شد. میزان کفایت نمونه برداری برابر ۰/۸۷۵ و معنادار بودن آزمون کرویت بارتلت نشانگر شرایط مطلوب برای انجام تحلیل عاملی بود. براساس یافته های پژوهش، مقیاس نیاز به شوخ طبعی از دو عامل اشباع می باشد که در مجموع ۵۹/۴۳ درصد از واریانس کل را تبیین می کند. همچنین معناداری شاخص های برازندگی در تحلیل عاملی تأییدی مدل دو عاملی استخراج شده از تحلیل عاملی اکتشافی را مورد تأیید قرار داد. و تفاوت معنادار بین نمره آزمودنی های دارای اختلال افسردگی و افراد عادی بدون اختلال افسردگی ($P < 0/01$) بیانگر روایی افتراقی مقیاس در سنجش نیاز به شوخ طبعی بود. همچنین همبستگی معنادار بین نمره مقیاس و خرده مقیاس های نیاز به شوخ طبعی و نمره شوخ طبعی و مولفه های آن ($P < 0/01$) بیانگر روایی ملاکی مقیاس بود. تحلیل داده ها نشان داد که همسانی درونی کل مقیاس بر اساس ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۷۴ و از طریق دو نیمه کردن ۰/۸۹۹ است. و ضریب پایایی آزمون از طریق بازآزمایی در فاصله زمانی یک ماه برای کل مقیاس و دو خرده مقیاس آن از نظر آماری معنادار بودند ($P < 0/01$).

نتیجه گیری: مقیاس نیاز به شوخ طبعی دارای اعتبار و روایی مناسب برای سنجش نیاز به شوخ طبعی در جامعه ایرانی است.

کلمات کلیدی: اعتبار، روایی، هنجار، نیاز به شوخ طبعی.

مقدمه

شوخ طبعی موضوعی است که از گذشته تا به امروز در زندگی و روابط اجتماعی افراد نقش مؤثری داشته است. شوخ طبعی به قدمت زندگی اجتماعی بشر است و به همین سبب از دیرباز مورد توجه بوده است (سیدنژاد جلودار، آهی جلودار، احمدی، و شایان، ۲۰۱۱). بزرگانی

*مقاله حاضر برگرفته از پایان نامه کارشناسی ارشد روان شناسی عمومی است.
* نویسنده مسول: adis.kraskian@kia.ac.ir

همچون افلاطون^۱، ارسطو^۲، کانت^۳، اسپنسر^۴ و فروید^۵ درباره افراد شوخ‌طبع فرضیه‌هایی را عنوان نمودند. افلاطون و ارسطو معتقد بودند که افراد شوخ‌طبع نسبت به دیگر افراد احساس برتری دارند، در حالی که فروید، کانت و اسپنسر بر این باور بودند که شوخ‌طبعی در اثر ناسازگاری رشد می‌کند. فروید عنوان نمود که «هنگامی که فرد در حالت تنش‌زایی قرار دارد، برای رهایی از تنش، شوخی را خلق می‌کند و شوخی خلق شده سبب کاهش خشم فرد می‌گردد» (فرناندز^۶، ۲۰۱۱). شوخ‌طبعی یکی از ویژگی‌های شخصیتی است که در عادات‌های رفتاری، تجارب، عواطف، نگرش‌ها و توانایی‌های فرد پدیدار می‌شود و با لطیفه‌گویی، خنده، سرگرمی و نظایر این‌ها در ارتباط است. شوخ‌طبعی می‌تواند وسیله‌ای برای برقراری ارتباط با دیگران باشد و احساسات عمیق، باورها و تمایلات افراد را نمایان کند (مارتین^۷، ۲۰۰۱). شوخ‌طبعی از جمله سازه‌هایی است که اکنون توجه ویژه برخی از روان‌شناسان را به خود معطوف داشته است. حس شوخ‌طبعی، رگه شخصیتی پایدار و متغیر مهم تفاوت‌های فردی است که در انواع رفتارها، تجربه‌ها، عاطفه‌ها، بازخوردها و توانایی‌های مرتبط با سرگرمی، خندیدن، خنداندن و مانند آن تجلی می‌یابد. حس شوخ‌طبعی تک بعدی نیست بلکه سازه‌ای چندوجهی است که در یک نگاه جامع، طبقه‌ای از رگه‌های مرتبط با یکدیگر را در بر می‌گیرد (علی‌نیا کروئی، دوستی، دهشیری، و حیدری، ۱۳۸۷).

شوخی فعالیتی جهان شمول و به طور کلی مثبت است که افراد متعلق به بافت‌های اجتماعی و فرهنگی متفاوت در سراسر جهان آن را تجربه می‌کنند. این اصطلاح به کیفیتی از عمل، گفتار و نوشتار اشاره دارد که موجب سرگرمی و تفریح می‌شود (مارتین، ۲۰۰۷). طبق گفته فروید شوخ‌طبعی بالاترین مکانیزم دفاعی است. شوخ‌طبعی به عنوان راهی برای مواجه شدن با مشکلات زندگی مطرح است. شوخ‌طبعی به نحوی یک مهارت بقا برای فاصله گرفتن از یک مشکل است (رایس^۸، ۲۰۰۹). در کتاب راهنمای تشخیصی و آماری اختلال‌های روانی نیز شوخ‌طبعی به عنوان مکانیزم دفاعی توسعه‌یافته‌ای تعریف شده است که به افراد کمک می‌کند تا با تعارض‌های هیجانی یا عوامل فشارزای بیرونی از طریق اهمیت دادن به جنبه‌های طنزآمیز و سرگرم کننده مقابله کنند (ریف^۹، ۲۰۰۶).

از زمانی که محققان به اهمیت و تأثیرات مثبت شوخ‌طبعی در زندگی پی برده‌اند، تلاش کرده‌اند تا ابزاری را برای سنجش شوخ‌طبعی افراد طراحی کنند تا به این وسیله، هم میزان شوخ‌طبعی افراد را تعیین کنند و هم افراد شوخ‌طبع را از سایرین متمایز سازند. ابزارهای مختلفی برای سنجش شوخ‌طبعی ساخته شده است که در مجموع، با وجود شواهدی مبنی بر تأثیرات مثبت شوخ‌طبعی بر جنبه‌های مختلف جسمانی، روانی، شناختی و اجتماعی افراد و تأثیر آن بر حیطه‌های مختلف

¹. Plato

². Aristotle

³. Kant, I.

⁴. Spencer, H.

⁵. Freud, S.

⁶. Fernandez, S.

⁷. Martin, R.A.

⁸. Rice, J.

⁹. Reff, R.Ch.

شغلی و آموزشی و در نهایت، نقش شوخ‌طبعی در بهبود برخی از بیماری‌های جسمانی و روانی، هدف پژوهش حاضر بررسی و تعیین ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس نیاز به شوخ‌طبعی^۱ (کلاین^۲، آلتسچ^۳، و کلاریس^۴، ۲۰۰۳) در جامعه ایرانی بود.

روش بررسی

این مطالعه به روش توسعه‌ای^۵ با هدف اعتباریابی و روایی‌یابی مقیاس نیاز به شوخ‌طبعی اجرا شد. به نظر پیکارد^۶ و بلانک^۷ نیاز به شوخ‌طبعی میزان تمایل فرد برای ایجاد کردن شوخی است. این صفت شخصیتی بر فرایند و فراخوانی مواد طنزآمیز تاثیر دارد (۲۰۱۳). مقیاس نیاز به شوخ‌طبعی، یک پرسشنامه ۱۲ سوالی برای اندازه‌گیری نیاز افراد به شوخ‌طبعی است که توسط کلاین و همکاران بر اساس مقیاس چند بعدی احساس شوخ‌طبعی^۸ تهیه شده است که شامل ۶ سؤال در مورد شوخ‌طبعی درونی یا نیاز افراد به ایجاد طنز و شوخی و ۶ سؤال در مورد شوخ‌طبعی بیرونی یا نیاز افراد به تجربه کردن شوخی از منابع بیرونی است (کلاین، آلتسچ، و کلاریس، ۲۰۰۳؛ کلاین و کلاریس، ۲۰۰۷) ماده‌های مقیاس به وسیله طیف لیکرت هفت‌گزینه‌ای شامل کاملاً مخالفم=۱ تا کاملاً موافقم=۷ نمره‌گذاری می‌شود.

کلاین و همکاران پس از تدوین مقیاس، آن را روی یک گروه نمونه ۱۹۲ نفری از دانشجویان استرالیایی اجرا کردند. برای تحلیل داده‌ها از تحلیل عاملی اکتشافی^۹ با استفاده از تحلیل مولفه‌های اصلی^{۱۰}، چرخش واریماکس^{۱۱} و تحلیل عاملی تائیدی^{۱۲} استفاده شد. نتایج نشان داد که مقیاس شامل ۲ عامل مکنون (با ارزش ویژه ۴/۹۸ و ۱/۸۴) بود. اعتبار^{۱۳} کل مقیاس با ضریب آلفای کرونباخ^{۱۴} ۰/۸۶ گزارش شد که نشان دهنده مطلوب بودن اعتبار مقیاس است. اما چهار ماده (شامل ماده‌های ۶، ۷، ۱۰ و ۱۱) به دلیل دارا بودن شاخص‌های پائین‌تر از استاندارد از مقیاس حذف شدند. نتایج تحلیل عاملی تائیدی و شاخص‌های برازندگی (RMSEA=۰/۰۷۵، AGFI=۰/۹۰، GFI=۰/۹۵) نیز تائید کننده یک مدل دو عاملی برای ۸ ماده باقیمانده بود. همچنین ایشان مقیاس را بر روی یک نمونه ۱۰۰ نفری از دانشجویان آمریکایی با میانگین سنی ۲۲/۹ سال نیز اجرا کردند که نتایج تحلیل عاملی تائیدی در این پژوهش نیز (AGFI=۰/۸۵، GFI=۰/۹۱) مدل دو عاملی پیشنهاد شده را تائید کرد (کلاین، آلتسچ، و کلاریس، ۲۰۰۳).

1. Need For Humor Scale (NFHS)

2. Cline, T.W.

3. Altsech, M.B.

4. Kellaris, J.J.

5. developmental research

6. Picard, D.

7. Blanc, N.

8. Multidimensional Sense of Humor Scale (MSHS)

9. exploratory factor analysis (EFA)

10. Principle Components (PC)

11. Varimax rotation

12. confirmatory factor analysis (CFA)

13. reliability

14. Cronbach's Coefficient Alpha

پیکارد و بلانک (۲۰۱۳) به بررسی روایی^۱ و اعتبار مقیاس در نمونه فرانسوی پرداخته اند. در این مطالعه که شامل ۱۶۰ دانش آموز و ۱۰۰ دانشجو بودند نیز ساختار دو عاملی مقیاس با بارهای عاملی قابل قبول و مطلوب مورد تائید قرار گرفته است. همسانی درونی مقیاس با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برای نمونه دانش آموزی و دانشجویی به ترتیب ۰/۶۸ و ۰/۷۹ گزارش شده است. همچنین ضریب پایایی^۳ از طریق بازآزمایی^۴ در این پژوهش ۰/۸۲ و ۰/۸۷ می باشد. به منظور اجرای پرسشنامه و برآورد شاخص های روان سنجی آن، یک نمونه که حتی الامکان معرف جامعه پژوهش باشد، از میان دانش آموزان و دانشجویانی که در زمان انجام پژوهش در یکی از دبیرستان های جزیره کیش، و یا در دانشگاه آزاد اسلامی و پردیس دانشگاه تهران در جزیره کیش، مشغول به تحصیل بودند به روش نمونه گیری تصادفی چند مرحله ای انتخاب شدند.

با توجه به اینکه در مطالعه حاضر برای تحلیل داده ها و بررسی روایی سازه^۵ پرسشنامه، در نظر بود از مدل آماری تحلیل عاملی^۶ استفاده شود، برای تعیین حجم نمونه پژوهش به تبعیت از منابع موجود در زمینه تحلیل عاملی، از جمله کامری^۷ و لی^۸ (۱۹۹۲) که پیشنهاد کرده اند گروه نمونه ۱۰۰ نفری ضعیف، ۲۰۰ نفری به نسبت مناسب، ۳۰۰ نفری خوب، ۵۰۰ نفری خیلی خوب و ۱۰۰۰ نفری عالی است، اقدام شد و بنابراین ملاک تعیین حجم نمونه، یک نمونه خیلی خوب ۵۰۰ نفری در نظر گرفته شد. و در نهایت پرسشنامه های مربوط به ۴۸۰ آزمودنی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

پس از انتخاب افراد علاوه بر مقیاس اصلی (نیاز به شوخ طبعی)، پرسشنامه شوخ طبعی^۹ به عنوان آزمون ملاک برای سنجش و برآورد روایی ملاکی^{۱۰} اجرا و اطلاعات توسط پژوهشگران جمع آوری شد. برای بررسی خصوصیات روان سنجی آزمون، از روش تحلیل عاملی اکتشافی و تائیدی برای تعیین روایی سازه، از مقایسه نمره آزمودنی های عادی (غیر افسرده) و آزمودنی های با تشخیص اختلال افسردگی به عنوان روایی افتراقی^{۱۱}، از بررسی رابطه بین نمره های مقیاس نیاز به شوخ طبعی و پرسشنامه شوخ طبعی به عنوان روایی ملاکی استفاده شد. همچنین از ضریب آلفای کرونباخ و روش دو نیمه کردن آزمون^{۱۲} برای برآورد همسانی درونی و از روش بازآزمایی برای تعیین پایایی استفاده گردید. این شاخص ها برای کل مقیاس و دو خرده مقیاس آن تعیین شد.

یافته ها

در مطالعه حاضر تعداد آزمودنی های دانش آموز ۲۷۶ نفر (۵۷/۵٪) و تعداد آزمودنی های دانشجو ۲۰۴ نفر (۴۲/۵٪) بود.

1. validity

2. internal consistency

3. stability

4. test-retest

5. construct validity

6. factor analysis

7. Comrey, A.L.

8. Lee, H.B.

9. Sense of Humor Questionnaire (SHQ)

10. criterion – referenced validity

11. differential validity

12. split-half

توزیع فراوانی و درصد گروه نمونه بر اساس ویژگی های جنسیت و سن در جدول ۱ نمایش داده شده است.

جدول ۱- فراوانی و درصد گروه نمونه بر حسب جنسیت و سن (n=۴۸۰)

متغیر	فراوانی (نفر)	درصد	میانگین	انحراف استاندارد
جنسیت				
مرد	۲۴۱	۵۰/۲		
زن	۲۳۹	۴۹/۸		
سن				
دانش	۱۳ - ۱۵	۹۷	۲۰/۲	۸/۱۵۷
آموز	۱۶ - ۱۸	۱۷۹	۳۷/۳	۱/۱۴
	۱۹ - ۲۱	۳۵	۷/۳	
	۲۲ - ۲۴	۳۳	۶/۹	
دانشجو	۲۵ - ۲۷	۴۰	۸/۳	۷/۷۳
	۲۸ - ۳۰	۳۱	۶/۵	
بالتر از ۳۰	۶۵	۱۳/۵		

برای اجرای تحلیل عاملی اکتشافی، با استفاده از نرم افزار Factor نسخه 9.2، شاخص KMO ^۱ برای برآورد کفایت نمونه برداری محاسبه و آزمون کرویت بارتلت^۲ برای اطمینان نسبت به این مطلب که ماتریس همبستگی زیربنای تحلیل عاملی در جامعه برابر صفر نیست؛ اجرا شد. شاخص کفایت نمونه برداری برابر ۰/۸۷۵ به دست آمد، که نشانگر کفایت نمونه برداری در پژوهش حاضر بود (سرنی^۳ و کیسر^۴، ۱۹۷۷). مشخصه آماری آزمون کرویت بارتلت برابر ۲۵۷۲/۹ بود ($P < ۰/۰۱$) که نشان می‌داد ماتریس همبستگی داده‌ها، در جامعه صفر نیست و همبستگی متغیرها بالا است و می‌توان مدل عاملی را تبیین کرد. میانگین و انحراف استاندارد ماده‌ها و خرده مقیاس‌ها در مقیاس نیاز به شوخ طبعی در جدول ۲ نشان داده شده است.

جدول ۲- میانگین و انحراف استاندارد پرسش‌ها و خرده مقیاس‌ها در مقیاس نیاز به شوخ طبعی

پرسش	M	SD	پرسش	M	SD
۱	۴/۱۵	۱/۶۶	۷	۳/۵۵	۱/۸۳
۲	۴/۹۹	۱/۴۹	۸	۵/۱۳	۱/۶۳
۳	۴/۲۸	۱/۷۱	۹	۵/۹۱	۱/۲۸
۴	۴/۲۰	۱/۶۳	۱۰	۴/۳۲	۱/۶۹
۵	۴/۵۱	۱/۶۷	۱۱	۵/۸۷	۱/۲۳
۶	۳/۶۳	۱/۷۸	۱۲	۵/۲۴	۱/۵۳
خرده مقیاس	۴/۲۹	۱/۲۴	خرده مقیاس	۵/۰۰	۱/۰۸

^۱ Kaiser-Mayer-Olkin of samplly adequency

^۲ Bartlett test sphericity

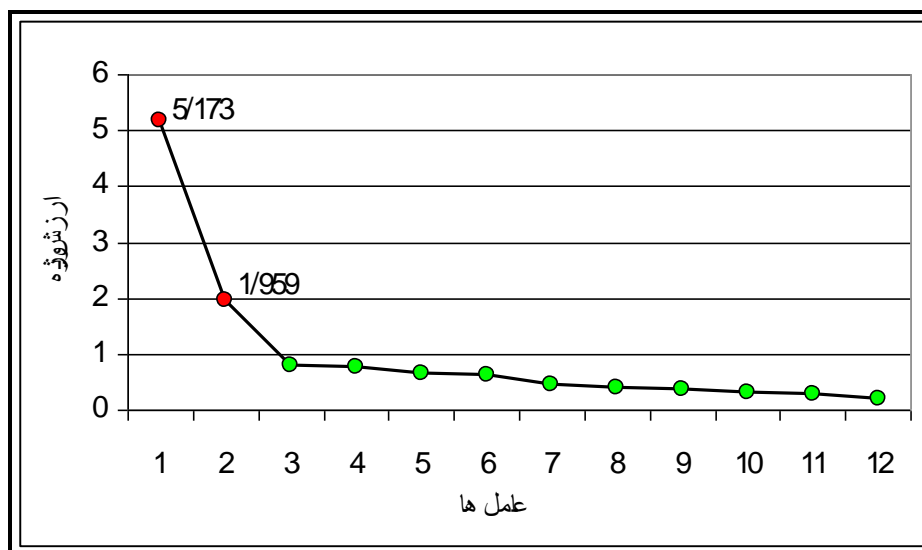
^۳ Cerny, B.A.

^۴ Kaiser, H.F.

نیاز به شوخ طبعی بیرونی	نیاز به شوخ طبعی درونی
نمره کل مقیاس نیاز ۴/۶۵	۱/۰۴
به شوخ طبعی	

برای تعیین این مطلب که مجموعه مواد تشکیل دهنده پرسشنامه مورد مطالعه از چند عامل معنادار اشباع شده، سه شاخص عمده مورد توجه قرار گرفته است: ۱. ارزش ویژه^۱، ۲. نسبت واریانس تبیین شده توسط هر عامل و ۳. نمودار ارزش های ویژه یا نمودار سنگ ریزه^۲.

بر اساس شاخص های آماری اولیه که در اجرای تحلیل عاملی با روش تحلیل مولفه های اصلی به دست آمده ارزش ویژه^۲ عامل بزرگتر از یک بود و درصد پوشش واریانس مشترک بین مواد مقیاس برای این دو عامل به ترتیب از ۴۳/۱۱ درصد و ۱۶/۳۳ درصد بود. ترکیب این دو عامل بر روی هم ۵۹/۴۳ درصد کل واریانس ماده های مقیاس را تبیین می کرد. علاوه بر این در طرح سنگ ریزه ای مقیاس که در شکل ۱ نمایش داده شده نیز می توان استنباط کرد که سهم عامل های اول و دوم در واریانس کل ماده های مقیاس، چشمگیر بود.



شکل ۱- طرح سنگ ریزه ای عامل ها در مقیاس نیاز به شوخ طبعی

بنابراین: چون در نسخه اصلی مقیاس نیز برای نیاز به شوخ طبعی دو خرده مقیاس در نظر گرفته شده و با توجه به نتایج فوق، دو عامل استخراج شد. شاخص های آماری نهایی پس از استخراج دو عامل از مقیاس به همراه ماده ها و میزان اشتراک آن ها در جدول ۳ ارائه شده است. برای چرخش عامل ها از چرخش پرومکس^۳ استفاده شده است. لازم به ذکر است که برخی پژوهشگران به منظور بررسی ماهیت روابط بین متغیرها و دستیابی به تعاریف عامل ها، ضریب

^۱. eigen value
^۲. scree plot
^۳. Promax Rotation

های بالاتر از ۰/۳ و گاه بالاتر از ۰/۴ را در تعریف عامل ها مهم و با معنا دانسته و ضریب های کمتر از این حدود را به عنوان صفر (عامل های تصادفی) در نظر گرفته اند (هومن، ۱۳۸۵). تردیدی نیست که هر چه بار عاملی یک پرسش زیادتیر باشد نفوذ آن در تعیین ماهیت عامل مورد نظر بیشتر است. به منظور تحقیق درباره ماهیت روابط بین ماده های مقیاس و دستیابی به تعریف عامل استخراج شده فرض بر این قرار گرفت که ضرایب بیشتر از ۰/۳ در تعریف عامل سهم با معنا دارند و بنابراین ضرایب کمتر از این مقدار به عنوان عامل های تصادفی در نظر گرفته شد.

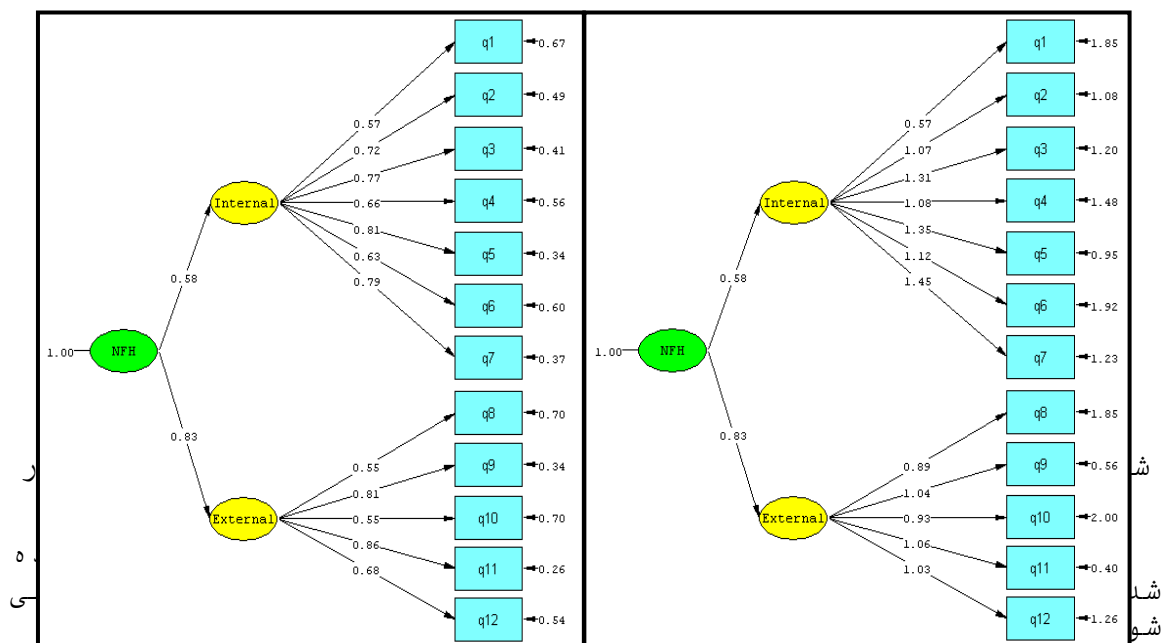
در نهایت با توجه به این که تمام ماده های مقیاس با عامل های استخراج شده همبستگی معنی داری داشتند، این نشان دهنده روایی سازه مقیاس برای سنجش نیاز به شوخ طبعی آزمودنی های ایرانی بود (کالین کوپر، ۱۹۹۸، ترجمه شریفی و نجفی زند، ۱۳۷۹).

جدول ۳- ماده ها، بارهای عاملی و ضریب اشتراک ماده های مقیاس نیاز به شوخ طبعی

میزان اشتراک	عامل ها / بار عاملی		ماده ها	شماره ماده	خرده مقیاس
	۱	۲			
۰/۴۲۵	۰/۶۵۴		مردم از من انتظار دارند چیز سرگرم کننده ای تعریف کنم.	۱	درونی
۰/۶۱۴	۰/۷۶۹		می توانم با گفتارم مردم را بخندانم.	۲	
۰/۶۵۵	۰/۸۳۳		من همواره برای دیگران شوخ طبع و طنز به نظر می آیم.	۳	
۰/۵۱۴	۰/۷۲۵		در بیان جوک یا تعریف داستان های خنده دار، خیلی خوب هستم.	۴	طنز
۰/۶۹۲	۰/۸۳۹		مردم می گویند که آدم تیزهوشی هستم.	۵	نیاز به
۰/۴۷۲	۰/۶۲۲		همواره احساس نیاز می کنم که باید مردم را بخندانم.	۶	
۰/۶۹۲	۰/۸۳۲		در شوخ طبعی خبره هستم.	۷	
۰/۴۴۳		۰/۵۷۶	موقعیت هایی را ترجیح می دهم که مردم در آن با آزادی کامل، احساس شوخ طبعی خود را ابراز کنند.	۸	بیرونی
۰/۷۵۹		۰/۸۷۰	از بودن با افرادی که جوک یا داستان های خنده دار تعریف می کنند، لذت می برم.	۹	طنز شوخ
۰/۴۶۲		۰/۶۹۰	همیشه جوک ها و داستان های خنده دار می خوانم.	۱۰	
۰/۷۸۲		۰/۹۰۹	از بودن در کنار افراد تیزهوش لذت می برم.	۱۱	نیاز به
۰/۶۲۲		۰/۷۹۱	نیاز دارم با افرادی باشم که حس شوخ طبعی دارند.	۱۲	
	۱۶/۳۲۷	۴۳/۱۰۷	درصد واریانس تبیین شده توسط عامل های استخراج شده		
	۵۹/۴۳۴	۴۳/۱۰۷	درصد تراکمی واریانس تبیین شده توسط عامل های استخراج شده		
	۱/۹۵۹	۵/۱۷۳	ارزش ویژه		

پس از استخراج عامل های معنادار، محاسبه بارهای عاملی و مشخص شدن ساختار عاملی مقیاس، با توجه به نتایج تحلیل عاملی

اکتشافی و جایگاه ماده های مقیاس در ارتباط با عامل های مورد نظر، مدل ساختاری مقیاس رسم شد. و با استفاده از نرم افزار Lisrel نسخه 8.8 ابتدا ضرایب استاندارد مسیر و سپس بارهای عاملی مدل محاسبه شد که نتایج در شکل ۲-۴ نشان داده شده است.



جدول ۴- شاخص های برازندگی مدل عامل های دو گانه در مقیاس نیاز به شوخ طبعی

RFI	IFI	CFI	NNFI	NFI	AGFI	GFI	S.RMR	RMR	χ^2	RMSEA
۰/۹۳	۰/۹۶	۰/۹۶	۰/۹۵	۰/۹۵	۰/۸۸	۰/۹۲	۰/۰۵۹	۰/۱۶	۲۶۰/۳۳	۰/۰۹۱

با توجه به ملاک های مطرح برای شاخص های برازندگی؛ مقادیر کمتر از یک برای ریشه میانگین مجذور تقریبی^۱، بزرگتر بودن شاخص مجذور خی از مقدار بحرانی^۲، مقادیر هرچقدر کوچکتر برای شاخص های ریشه میانگین مجذور پس ماندها^۳ و ریشه میانگین مجذور پس ماندهای استاندارد شده^۴، و برابر یا بزرگتر بودن از ۰/۹ برای شاخص های برازندگی^۵، برازندگی تعدیل شده^۶، برازندگی هنجار شده^۷، برازندگی هنجار نشده^۸، برازندگی تطبیقی^۹، برازندگی فزاینده^{۱۰} و برازندگی نسبی^{۱۱} (هومن، ۱۳۹۱)؛ همگی نشان دهنده تأیید مدل

۱. Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA)
 ۲. $\chi^2_{cr} (0.01, df=52) = 76.154$
 ۳. Root Mean Square Residual (RMR)
 ۴. Standardized Root Mean Square Residual (S. RMR)
 ۵. Goodness of Fit Index (GFI)
 ۶. Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI)
 ۷. Normed of Fit Index (NFI)
 ۸. Non-Normed of Fit Index (NFI)
 ۹. Comparative Fit Index (CFI)
 ۱۰. Incremental Fit Index (IFI)
 ۱۱. Relative Fit Index (RFI)

ارائه شده بر اساس تحلیل عاملی اکتشافی در پژوهش حاضر برای مقیاس نیاز به شوخ طبعی است. برای بررسی روایی افتراقی مقیاس، میانگین نمره نیاز به شوخ طبعی گروه عادی (بدون اختلال افسردگی) پژوهش و گروه دارای اختلال افسردگی، با استفاده از آزمون میانگین دو گروه مستقل مقایسه شد. شاخص های آماری و نتیجه آزمون آماری در جدول ۵ نشان داده شده است.

جدول ۵- نتایج آزمون میانگین دو گروه مستقل برای مقایسه نمره آزمودنی های بدون اختلال افسردگی و با اختلال افسردگی

نیاز به شوخ طبعی	عادی (بدون اختلال افسردگی) (n=24) ^۲		با اختلال افسردگی (n=23) ^۱		آزمون یکسانی واریانس ها	آزمون میانگین دو گروه مستقل
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>		
نیاز به شوخ طبعی بیرونی	۲۶/۷۵	۴/۹۳	۱۸/۶۵	۵/۸۳	۰/۲۳۳	t (df=۴۵) ** ۵/۱۰۵۲
نیاز به شوخ طبعی درونی	۲۵/۵۸	۹/۱۵	۱۵/۸۳	۵/۳۱	۳/۶۸۸	t (df=۴۵) ** ۴/۴۴۵
نیاز به شوخ طبعی (نمره کل)	۵۲/۳۳	۹/۱۵	۳۴/۴۸	۷/۸۵	۰/۲۶۵	t (df=۴۵) ** ۷/۱۶۸

** $P < 0.01$

تفاوت معنادار بین میانگین نمره آزمودنی های با و بدون اختلال افسردگی نشان دهنده توانایی مقیاس در تشخیص نیاز به شوخ طبعی افراد از لحاظ سطح افسردگی آنهاست که معرف روایی افتراقی مقیاس نیاز به شوخ طبعی در آزمودنی های ایرانی بود. برای بررسی روایی ملاکی مقیاس نیاز به شوخ طبعی، همبستگی گشتاوری پیرسون بین نمره های حاصل از این ابزار با نمره پرسشنامه شوخ طبعی (SHQ) محاسبه و با استفاده از آزمون ضریب همبستگی مورد تحلیل قرار گرفت. رابطه معنادار بین نمره مقیاس پژوهش و پرسشنامه ملاک که نتایج آن در جدول شماره ۶ ملاحظه می شود نشان دهنده روایی ملاکی مقیاس نیاز به شوخ طبعی در آزمودنی های ایرانی است.

جدول ۶- ضرایب همبستگی بین خرده مقیاس های نیاز به شوخ طبعی و مولفه های شوخ طبعی و نتیجه آزمون آماری ضرایب همبستگی (n=480)

۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸
۱. لذت از شوخی	۱/۰۰۰						
۲. خنده	۰/۴۳۴**	۱/۰۰۰					

۱۲. از میان بیماران مرکز روان پزشکی به صورت غیر تصادفی در دسترس انتخاب شدند.

۱۳. پنج درصد از آزمودنی های پژوهش به صورت تصادفی نظام دار انتخاب شدند.

بحث

به منظور سنجش نیاز به شوخ طبعی آزمودنی‌ها (دانش‌آموزان و دانشجویان) ایرانی، مقیاس ۱۲ ماده‌ای که توسط کلاین و همکاران در سال ۲۰۰۳ تدوین شده است ترجمه و اجرا شد. برای بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی آن از ساختار پژوهش‌های توسعه‌ای با هدف ساخت و هنجاریابی ابزار پژوهش (حافظ‌نیا، ۱۳۸۹) و نظریه کلاسیک روان‌سنجی (شریفی و شریفی، ۱۳۹۱) استفاده شد.

بر اساس نظریه کلاسیک روان‌سنجی در هنجاریابی آزمون‌ها، و به نقل از شادروان دکتر حیدرعلی هومن، پدر روان‌سنجی ایران (ارتباط شخصی، آبان‌ماه ۱۳۸۰)، در بخش روایی، باید ابتدا روایی سازه آزمون با استفاده از روش تحلیل عاملی مورد تأیید قرار بگیرد (شریفی و شریفی، ۱۳۹۱) بنابراین از نقاط قوت پژوهش حاضر می‌توان به بررسی شاخص روایی پرسشنامه در سه زمینه روایی سازه (با استفاده از تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی)، روایی افتراقی و روایی ملاکی همگرا و همچنین سنجش اعتبار مقیاس با سه روش ضریب آلفای کرونباخ، دو نیمه کردن و بازآزمایی اشاره کرد.

- روایی سازه. مقیاس حاضر بر اساس پژوهش‌هایی که در تدوین آن و همچنین به منظور هنجاریابی در جامعه‌های مختلف انجام شده دو بعد درونی و بیرونی نیاز به شوخ طبعی را مورد سنجش قرار می‌دهد. نتایج پژوهش حاضر نیز معرف این امر بود که مقیاس نیاز به شوخ طبعی توانایی اندازه‌گیری این نیاز در جامعه دانش‌آموزان و دانشجویان ایرانی را با همان ساختار دو بعدی دارا است. تنها تفاوت مشاهده شده در نتایج مربوط به پژوهش حاضر تغییر جایگاه یکی از ماده‌های مقیاس (ماده شماره ۷) از خرده مقیاس بیرونی در نسخه اصلی و پژوهش‌های پیشین به خرده مقیاس درونی در پژوهش حاضر است. در این مورد می‌توان چنین استنباط کرد، با توجه به محتوای این ماده که محوریت آن خود شخص است، می‌تواند از یک طرف این شخص نیاز به ایجاد طنز و شوخی داشته باشد (نیاز درونی) و از طرف دیگر نیازمند تجربه کردن شوخی از منابع بیرونی باشد (نیاز بیرونی). بنابراین با توجه به نگرش افراد در جوامع مختلف می‌تواند جایگاه این ماده تغییر کند. از سوی دیگر با توجه به فضای حاکم در جامعه و نیاز افراد به ایجاد طنز و شوخی، جایگاه این ماده در جامعه ایرانی در بعد نیاز به شوخ طبعی درونی قرار گرفته است.

- روایی افتراقی. مقیاس حاضر برای سنجش نیاز به شوخ طبعی در دو بعد درونی و بیرونی استفاده می‌شود. تفاوت معنادار مشاهده شده بین نمره‌های حاصل از این مقیاس در دو گروه از آزمودنی‌های افسرده و غیر افسرده بیانگر توانایی این ابزار در سنجش نیاز به شوخ طبعی آزمودنی‌ها یا به عبارت دیگر روایی افتراقی آن بود.

- روایی ملاکی. رابطه مستقیم و معنادار بین نتایج حاصل از اجرای مقیاس پژوهش و پرسشنامه شوخ طبعی نشان دهنده روایی ملاکی همگرا برای مقیاس نیاز به شوخ طبعی بود.

- در بررسی شاخص اعتبار نیز از دو مفهوم همسانی درونی از طریق برآورد ضریب آلفای کرونباخ و دو نیمه کردن، و پایایی از

طریق انجام بازآزمایی استفاده شد. ضرایب همسانی درونی برای کل مقیاس بالاتر از ۰/۸۰ برآورد شده و همچنین کلیه ضرایب پایایی از نظر آماری معنادار گزارش شده اند که معرف اعتبار مطلوب مقیاس در جامعه پژوهشی است.

در مجموع با توجه به نتایج مطالعه حاضر می توان اذعان داشت که نسخه ترجمه شده مقیاس نیاز به شوخ طبعی کلاین و همکاران *NFHS* دارای ویژگی های روان سنجی (روایی و اعتبار) مناسب برای استفاده جهت آزمودنی های ایرانی می باشد.

نتیجه گیری

نتایج پژوهش حاضر حاکی از آن است که مقیاس نیاز به شوخ طبعی کلاین و همکاران دارای ویژگی های مطلوب روان سنجی، شامل روایی و اعتبار، است. در مفهوم روایی، مقیاس دارای محتوای مطرح شده در خصوص نیاز به شوخ طبعی بیرونی و درونی می باشد. بر اساس تحلیل عاملی مشخص شده است که توانایی اندازه گیری سازه نیاز به شوخ طبعی را در دو مفهوم نیاز به شوخ طبعی بیرونی و نیاز به شوخ طبعی درونی را دارا است. قدرت تمیز بین نیاز به شوخ طبعی افراد افسرده و غیر افسرده را دارد. و همچنین نتایج بررسی شاخص های روان سنجی آن همسو با نتایج برآورد روایی و اعتبار مقیاس در آزمودنی های استرالیایی، آمریکایی (کلاین، آلتسچ، و کلاریس، ۲۰۰۳؛ کلاین و کلاریس، ۲۰۰۷) و فرانسوی (پیکارد و بلانک، ۲۰۱۳) می باشد. در مفهوم اعتبار ملاحظه شد که این مقیاس در فاصله زمانی نتایج مشابه را گزارش می کند و همچنین دارای همسانی درونی مناسب برای سنجش ابعاد نیاز به شوخ طبعی ایرانی است.

منابع

REFERENCE

- حافظ نیا، محمدرضا. (۱۳۸۹). مقدمه ای بر روش تحقیق در علوم انسانی. تهران: سمت.
- شریفی، حسن پاشا؛ و شریفی، نسترن. (۱۳۹۱). اصول روان سنجی و روان آزمایی. ویرایش دوم. تهران: رشد.
- علی نیا کروئی، رستم؛ دوستی، یارعلی؛ دهشیری، غلامرضا؛ حیدری، محمدحسن. (۱۳۸۷). سبک های شوخ طبعی، بهزیستی فاعلی و هوش هیجانی در دانشجویان. فصلنامه روان شناسان ایرانی، ۵ (۱۸): ۱۶۹-۱۵۹.
- کوپر، کالین. (۱۳۷۹). تفاوت های فردی (نظریه و سنجش). ترجمه حسن پاشا شریفی و جعفر نجفی زند. تهران: سخن (تاریخ انتشار اثر اصلی، ۱۹۹۸).
- هومن، حیدرعلی. (۱۳۸۵). تحلیل داده های چند متغیری در پژوهش رفتاری. چاپ دوم. تهران: پیک فرهنگ.

هومن، حیدر علی. (۱۳۹۱). مدل یابی معادلات ساختاری با کاربرد نرم افزار لیزرل (با اصلاحات). چاپ پنجم. تهران: سمت.

- Cerny BA, Kaiser HF. A study of a measure of sampling adequacy for factor-analytic correlation matrices. *Multivar Behav Res.* 1977; 12: 43-47.
- Cline TW, Altsech MB, Kellaris JJ. When does humor enhance or inhibit ad responses? *Journal of Advertising.* 2003; 32(3), 31-45.
- Cline TW, Kellaris JJ. The influence of humor strength and humor-message relatedness on ad memo ability: A dual process model. *Journal of Advertising.* 2007; 36(1), 55-67.
- Comrey AL, Lee HB. A first course in factor analysis. 2nd ed. Hillsdale, N.J.: L. Erlbaum Associates; 1992.
- Fernandez S. The relationship between teacher's emotional intelligence and sense of humor, and students' achievement. ProQuest, Umi Dissertation Publishing; 2011.
- Martin RA. Humor, laughter, and Physical Health: Methodological Issues and Research Findings. *Psychological Bulletin.* 2001; 127(4): 504-519.
- Martin RA. The psychology of humor: An Integrative approach. Barrington, MA: Elsevier Academic Press; 2007.
- Picard D, Blanc N. Need for humor scale: validation with French children. *Psychological Report Journal.* 2013; 112(2): 502-18.
- Reff RCh. Developing the humor styles questionnaire-revised: A review of the Current Humor Literature and a Revised Measure. Doctoral Dissertation. Washington State University, Department of Psychology; 2006.
- Rice J. The relationship between humor and death anxiety. Department of Psychology, copyright 2009 Missouri Western State University; 2009.
- SyednezhadJeludar S, AhyJeludar Z, AhmadiGatab T, Shayan N. The Study of Relationship between Sense of Humor and General Health in Students. *Procedia - Social and Behavioral Sciences.* 2011; 30: 2057-60.
-

Determine the Psychometric Properties of Need for Humor Scale (NFHS)

(Original Research)

Mahboobeh Mohammadi (MA)

Graduate of General Psychology, Department of General Psychology, Kish International Branch, Islamic Azad University (IAU), Kish Island, Iran.

Adis Kraskian Mujembari (PhD)

Assistant Professor, Department of Counseling and Guidance, College of Psychology, Karaj Branch, Islamic Azad University (IAU), Alborz, Iran.

Corresponding Author: adis.kraskian@kiaiu.ac.ir

Abstract

Aim: The aim of the present respectively study was to investigate the validity and reliability of Need for Humor Scale (NFHS) in Iranian sample.

Methods: For estimating the psychometric properties of the scale, 480 people [including 276 school students ($M_{age}= 15.9$) and 204 university students ($M_{age}= 28.8$), 50.2 % male and 49.8 % female] in KISH island were selected and scales executed for them.

Results: To check the construct validity of EFA with principal components and CFA were used. Sampling adequacy ($KMO=0.875$) and Bartlett's test of sphericity indicate favorable conditions for factor analysis was performed. Based on these findings, NFHS is saturated two factors of the total 59.43% of the total variance. Also significant fitness indices in confirmatory factor analysis of the two-factor model derived from the exploratory factor analysis was confirmed. And significant differences between the subjects with depressive disorder and normal subjects without depression ($P<0.01$) represents the differential validity of the scale. Also a significant correlation between scale scores and subscale scores of the need for humor and humor and its components' scores ($P<0.01$) represents the criterion validity of the scale. Analysis of the data indicated that the internal consistency of the scale based on Cronbach's alpha coefficient of 0.874 and the split-half of the 0.899. Test-retest stability coefficient over the period of one month for the total scale and its subscales were statistically significant ($P<0.01$).

Conclusion: This questionnaire is reliable and valid scale to measure Iranian sample's need for humor.

Keywords: Reliability, Validity, Norm, Need for Humor.